

กฐิน คืออะไร ?

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส

ตรวจแล้ว

พระลึก

ในงานกฐินพระราชทาน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วงศ์
สนิทเขตต์
พระเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๗๓

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์พุทธมามกะ

หลังวัดเทพศิรินทราวาส

หนังสือสงวน
ห้าม
นำออกนอกห้องสมุด

กจิน คืออะไร ?

๑ มีต้นไม้จำพวกหนึ่งเรียกว่า “ ต้นกะถิน ” แยก
ออกไปตามลักษณะที่ผิดเพี้ยนกันแต่ให้ชื่อเป็นชนิด ๆ
ไป เช่น กะถิน (บ้าน) กะถินพิมาน กะถินเทศ
นี่ว่าถึงคำเรียกต้นไม้ และควรสังเกตได้ว่า “ กะถิน ”
คำนี้เป็น ถ ไม่มีเชิง เมื่อฟังแต่เสียงที่พูดกันในภาษา
ไทยย่อมไม่ต่างจากคำว่า “ กฐิน ” ซึ่งเป็น ฐ มีเชิง
เพราะภาษาไทยไม่นิยมกระแด้เสียงกของหนัก ถึงดังนั้น
ก็พอรู้ความหมายกันได้ ในที่ สำหรับ กฐิน คำหลังนี้
ไม่ใช่คำเรียกต้นไม้ แต่เป็นชื่อของสังฆทานพิเศษ
ประเภทหนึ่ง ที่ทายกถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ในเดือนท้าย
ฤดูฝน ฯ

๒ คำว่า “ กฐิน ” เป็นภาษามคธ ในชั้นเดิม

สำหรับเรียกไม้ ต่ตั้ง ที่เป็นเครื่องอุปกรณในการทอผ้า
 หรือทอผ้า ครนต่อมาเมื่อมีขรมนิยมถายผ้าใน
 เดือนท้ายฤดูฝน จึงเรียกผ้านี้ว่า ผ้ากฐิน เพราะใน
 การกะ คัด ผ้านี้ ใช้ไม้ ต่ตั้งทาบลงเป็นเครื่องช่วยให้
 ต่ตอก เนื่องจากเหตุนี้ เป็นเค้ามุด คำว่ากฐินจึงเป็น
 ชื่อทั่วไปในสิ่งสำคัญและกิจพิธีอันเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น
 กฐินทาน จองกฐิน องค์กฐิน แท้กฐิน ทอดกฐิน
 ครอบกฐิน กรานกฐิน กฐินหลวง กฐินพระราชทาน
 กฐินราษฎร เป็นต้นอย่าง ๆ

๓. ทว่า “ในเดือนท้ายฤดูฝน” นั้น นับตั้งแต่
 วันแรมค่ำ ๑ เดือน ๑๑ จนถึงวันกลางเดือน ๑๒ รวม
 ๒๘ วันนี้เป็นเดือนที่สุดแห่งฤดูฝน ครั้งพุทธกาล ใน
 แคว้นที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ นิยมนับข้างแรมเป็น
 ต้นเดือน นับข้างขึ้นเป็นปลายเดือน คือนับมืดไปหาสว่าง
 เพราะฉะนั้นเดือนท้ายฤดูฝนจึงนับเอาวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๑๑
 เป็นวันต้นเดือน ค่อยไปจนถึงวันเพ็ญคือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ

เดือน ๑๒ เป็นวันปลายเดือน ไม่เหมือนระเบียบการนับ
ในเมืองไทย แต่ก่อนมาเมื่อถึงเดือนเช่นนี้ พระภิกษุ
ทั้งหลายต่างก็ดูผ้าไตรจีวรเก่า แสงงหาผ้าใหม่ครอง
แทนต่อไป ทายกที่เต็มใจศรัทธา ต่างก็หามาถวาย
ตามสมควร ท่านที่ได้เข้ามาพอดังการ ก็ชักกะ
คัด เย็บ ย้อม ให้ต้องตามลักษณะจีวรที่พระพุทธเจ้าทรง
บัญญัติไว้ ด้วยสมัยนั้นไม่มีตลาดขายจีวรเหมือนตลาด
เดี๋ยวนี้ในปัจจุบัน พระภิกษุต้องกะ คัด เย็บ ย้อม เอง
เดือนนั้นจึงเรียกว่า จีวรทาส์มัย แปลว่าคราวถวายผ้า
ออกอย่างหนึ่งเรียกว่า จีวรทาส์มัย แปลว่าคราวผลัดจีวร
เมื่อใครทอดกฐิน ต้องทอดให้ทันในเดือนนี้ พอ
แสงเงินแสงทองจนถึงเขตต์อรุณเช้าวันแรมค่ำ ๓ เดือน ๑๒
ก็ตั้งกำหนดกฐิน ฯ

๔ มุตกเหตุที่จะมีผ้ากฐินเกิดขึ้นนั้น ได้ความว่า
เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ วัดเชตวันมหาวิหาร ใกล้
กรุงสาวัตถี มีภิกษุชาวเมืองปาไถย ๓๐ รูป เติรทาง

๔
จะมาเฝ้าพระองค์ ครั้นถึงเมืองปากวากย่างเข้าเขตต์ฤดู
ฝน ต้องพักอยู่จำพรรษาในเมืองนั้น พอออกพรรษา
ก็รีบด่วนเดินทางต่อมา เพราะยังเป็นคราวน้ำนอง ต้อง
เดินกรำฝนทนแดดมาในทางบางแห่งเป็นเบือกคม มี
ใครจ้อวรุ่มไปด้วยน้ำฝน จนถึงวัดเขตต์นันทวิหาร
พระพุทธเจ้าทรงปรารภเรื่องนี้เป็นเหตุ จึงมีพระพุทธา-
นุญาตพิเศษให้ภิกษุเหล่านั้นรับผ้ากฐิน ฝ่ายนางวิสาขา
มหาอุบาสิกา ได้ทราบพระพุทธชานุญาต จึงนำผ้ากฐิน
มาถวายแต่ภิกษุ ๓๐ รูปนั้น ภายหลังมีผู้นิยมตามอย่าง
ต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ฯ

๕ ดังเกิดตามเรื่องเดิม ที่นางวิสาขา มหาอุบาสิกา
ได้เริ่มชกก่อนนั้น จำนวนผ้ากฐิน บ่งว่ามี ๓๐ ผืน เท่า
จำนวนภิกษุผู้รับ แต่เป็นธรรมดาของวัดกุทาน จะ
ให้คงจำนวนเดิมไปนั้นยาก ย่อมสุดแต่ฐานะกำลังของ
ทายกทายิกาผู้ถวาย น้อยบ้างมากบ้างตามความพอใจ
ของมากพระน้อยไม่นำจะวัดชกอะไร แต่เมื่อของน้อย

พระมากมี บัญหาอยู่ที่ว่า ถวายแต่ท่านรูปไหน จึงจะ
 สัมควร ? ข้อนายกไม่ต้องเดอก ไม่ต้องคัดดิน
 ขชาติ เพราะว่าผ่านได้ ถวายแต่สงฆ์ ต้อง สุดแต่
 สงฆ์ท่านจะปรึกษาเห็นชอบพร้อมกันว่า สัมควรจะมอบ
 ให้แก่ท่านผู้ใด ภิกษุที่ไว้บ้กฐิน กรานแล้วโดยชอบ
 ตามพระวินัย ย่อมได้รับอานิสงส์ ๕ ประการ ตาม
 ระเบียบมีว่า ภิกษุต้องไม่น้อยกว่า ๕ รูปจึงจะเป็นสงฆ์
 ครบองค์ประชุมในการไว้บ้กฐิน และในจำนวนนี้ เมื่อ
 ท่านรูปหนึ่งได้ครองกฐินตามความเห็นชอบของสงฆ์ ทำ
 การที่ควรทำคือ ชก กะ คัด เย็บ ย้อม พิณฑุและกรานแล้ว
 สงฆ์ โมทนาด้วย ให้นับว่าเป็นอันได้กรานกฐินทั่วกัน
 เพราะไว้ครองแต่รูปเดียว ส่วนพระนอกนั้นคอยโมทนา
 ก็ได้ อานิสงส์เท่ากัน และเพราะมีพระบัญญัติ กำชับ
 ไว้ว่า การกฐินต้องให้เสร็จในวันเดียว จะทำข้าม
 คืนไม่ได้ รวมเหตุ ๒ ประการนี้ ในที่สุดทายกจึงจัด
 ผ้ากฐินดำไว้รูปเดียวและพอจะคัดเย็บได้ ผืนเดียว เพื่อ

ให้เหมาะกับความต้องการของสังคม ถ้าถวายหลายชั้น
ท่านจะทำไม่ทัน ส่วนของอื่น ๆ แม้เป็นสระบงจัวร์
อย่างไร ๆ ที่มุ่งจะถวายด้วย ก็จัดเป็นพวกบริวารภริยา
หม่อมถวายแต่สังฆหรือเจาะจงถวายแต่พระรูปใดก็ได้ ๆ

๖ ผู้ชายสมัยนี้ ไม่ฉันทัดในการเย็บผ้า ก็เหมือน
กับผู้ชายในครั้งพุทธกาล ซึ่งปรากฏว่า ท่านที่ออก
บวชโดยมากเย็บผ้าไม่ชำนาญ อีกประการหนึ่ง ประ-
กอบกับแบบจัวร์ตามพระบัญญัติ ของพระพุทธเจ้าแปลก
จากดัตถิอื่น ๆ ถึงแม้เขาจะนิยม สั้เหลืองเหมือนกัน
ก็ตาม แต่เดิมนั้นเข้บที่แบนแนวเพดาะผ้าในผืนจัวร์ตาม
หลักในพระวินัย เป็นแบบหนึ่งไม่เหมือนของดัตถิใด ๆ
ทั้งหมด เพราะความไม่ชำนาญในการเย็บ กับทั้ง
มีแบบจัวร์แปลกออกไป ต้องเข้าใจจึงจะกะ ตัด ถูกต้อง
ถึงคราวผลิตจัวร์ใหม่ ก็กษุทั้งหลายจึงช่วยกัน รวม
เป็นหมู่ ๆ ดูเป็นการสำคัญอย่างหนึ่ง และถึงเช่นนี้แล้ว
พระพุทธเจ้ายังทรงกำชับให้สังฆที่รับผ้าภริยา ทำผ้าเร็ว

ตลอดในวันนั้น จะข้ามคืนไม่ได้เป็นอันขาด การ
เย็บจักรก็ยังคงกดชนหนักชน บัญหาก็จึงมีว่า พระองค์
ต้องพระพุทธรูปประด่งคืออย่างไร จึงทรงกำชับไว้ดังนี้ ?

๗ เป็นหน้าที่ของภิกษุผู้ไม่ฉันเนื้อในการกะ ตัด เย็บ
จักร จะต้องอาศัยไต่ถามท่านที่ชำนาญ และเมื่อ
การเย็บเข้าจะไม่ได้วิจักษ์กำหนด ต้องช่วยกันเย็บ เหตุ
การณ์ทั้งนี้ย่อมชักนำไปให้เกิดผล ๒ ประการ คือ (๑) เป็น
โอกาสให้แสดงไมตรีจิตต์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อุด
หนุนให้สามัคคีพร้อมเพรียงกัน เป็นข้อที่ของพระพุทธร
ูปประด่งอยู่แล้ว (๒) ผู้ที่ไม่เข้าใจในวิธีกะ ตัด เย็บ
จักร จะได้ไต่ถามมีความรู้สำหรับตนต่อไป ผู้ที่
ชำนาญแล้วจะได้ ชี้แจง เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การกะ
ตัด เย็บได้เองเป็นข้อ ที่ ของ พระพุทธรูปประด่งก็ อย่างยิ่ง
เพราะพระพุทธรูปเจ้าโปรดให้ภิกษุเป็นผู้รู้จักอดออม ไม่
จำเป็นอย่ารบกวนชาวบ้าน ผัวขาด หรือทะเล้นน้อย พอ
จะเย็บ ประชุนได้ ต้องซ่อมไว้ ถ้าเย็บไม่เป็น ถึงคราว

เคียวทางไกลไปณะเพาะค้ว หากผ้าขาด จะทำอย่างไร ?
 เหตุเพียงเท่านั้นพอจะแก้ไขได้เอง ดังนั้นในจำนวนบริก-
 ขารจำเป็นของภิกษุ จึงมีระบบ ถึงถดถองเข้ม ด้วยอย่าง
 หนึ่ง นั่นก็เบ็นพระยานอยู่แต่้วว่า พระองค์ ของพระ
 พุทธประสงค์ ให้ภิกษุรู้จักเย็บผ้า อาศัยประโยชน์ทั้ง
 สองประการนเบ็นขอมุ่ง พระองค์ จึงทรงกำชับไว้ ดัง
 กถ้าวมาในข้อที่ ๖ นั้น ๑

๘ เนื่องจากความจำเป็นที่ภิกษุต้องประชุมช่วยกัน
 กะ ตัด เย็บ จั้วร ในเดือนท้ายฤดูฝน อันเบ็นคราวผลัดจั้วร
 ใหม่ มีความขัดข้องบางอย่างในการอาหาร เพราะ
 ธรรมเนียมของภิกษุจะฉันรวมกันไม่ได้ เมื่อมาพักรวม
 กันมาก อาหารก็อดคัก อาศัยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรง
 ผ่อนผันตักขาบทบางมาตรา และไว้ โอกาสให้มีสิทธิ
 บางอย่าง รวมกันเบ็น ๕ ข้อที่เรียกว่าอาณิสต์ ๕ ภิกษุ
 ผู้ได้กรานกฐินโดยชอบแล้ว ได้รับอาณิสต์ ๕ ประ
 การคือ (๑) ก่อนหรือหลังเวลาดฉันอาหารในบ้านที่

นิมนต์ เมื่อจะไปทีอื่นจากบ้านนั้น ไม่ต้องอาตมิกษุ
ทั้งหลายก่อน (๒) ไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบดำรับ
เพราะยังอยู่ในระหว่างที่จะได้ รั้งผ้าเป็นคติเรกตภาพ และ
อาศัยผลัดเปลี่ยนไป (๓) ฉันทคน โภชน์และปรัมปร-
โภชน์ได้ [ฉันท่อมวงหรือฉันท ๒ แห่งขึ้นไป ?] (๔)
ผ้าที่นอกจากไตรจีวร เก็บไว้ได้ตามปรารถนา (๕) เมื่อ
มี ใครนำผ้าไปถวายก็รับแบ่งกันเฉพาะในหมู่ที่อยู่ประ-
จำกันนั้น อานิสงส์เหล่านี้ ได้รับตั้งแต่ภรรยานกฐินแล้วดับ
ไปจนถึงวันกตางเดือน ๕ คือวันที่สุดแห่งฤดูหนาวจึงหมด
เขตต์แห่งอานิสงส์ ถ้าพิจารณาคุชข้อความในอานิสงส์
๕ ให้ตลอด จะเห็นได้ว่า ความจริงเป็นการสนับสนุน
ให้ภิกษุได้รับความสะดวกขึ้นสมกับคราวเช่นนั้น แต่
เมื่อสมัยเปลี่ยนแปลงมา (จงดูในข้อ ๓๓) อานิสงส์บาง
ข้อ กลายเป็นเกินจำเป็น และไม่ใช้ข้อที่ช่วยรักษาพระ
พุทธประสงค์เดิมเสียแล้ว ๆ

๘ ในคัมภีร์บิรवारแสดงว่า ฤกษ์จะล้มครอง
 กฐินได้ ต้องรู้ และสามารถทำได้ ถูกต้องตามหลักทั้ง ๘
 เช่นหลักที่ ๑ ว่าด้วยการชัก กะ ตัด เนา เย็บ ย้อม ทำ
 จุดเครื่องหมาย เป็นต้นตัวอย่าง หากในวัดหนึ่งมีฤกษ์เช่น
 * ๙ หาดายรูป พระอาจารย์ท่านแนะนำไว้ ในคัมภีร์อรรถ
 กถามหาอรรถว่า สังฆ์ควรให้ผ้ากฐินแก่ฤกษ์ผู้มีจิวรเก่า
 ถ้าผู้มีจิวรเก่าเหมือนกันหาดายรูปอีกได้ ควรให้แก่ผู้
 ๑๐ ที่มพรรษาแก่กว่า ถ้าแม่ ยังมีพรรษาเท่ากันอีก ก
 ควรให้แก่ท่านผู้ทรงคุณสมบัติยิ่ง บัดนี้พระสังฆ์มอบ
 ผ้ากฐินถวายแต่ท่านที่เป็นสมภารเจ้าวัด หรือท่านที่เป็น
 ผู้เฒ่าควรยกย่อง นับว่าทำตามคำแนะนำของพระอรรถ
 กถาจารย์ เพราะเกี่ยวข้องกับธรรมเนียมเป็นดังนี้ หน้าที่
 ของท่านผู้เป็นเจ้าวัดจึงต้องสนใจให้ชำรองในหลักทั้ง ๘
 ดังกล่าวไว้ในคัมภีร์บิรวารนี้ ฯ

๑๐ การทอดกฐินในวันใด ๆ ก็ตาม มีหนึ่งจะทอด
 ได้ ครั้งเดียวเท่านั้น เพราะเหตุดังนี้ เมื่อมีผู้นิยมทอด

แพรวทลายมากขึ้น จำนวนวัดไม่เพียงพอ ผู้ใดจะทอด
จึงต้องรีบเขียนจดตากไปปิดบอกไว้ ทว่า คนจะทอด
ในขั้น ๆ ขรรมนิยมเช่นนี้ เรียกกันว่า จรดกฐิน
ยังนิยมอยู่จนบัดนี้ แต่ก็มีในหมู่วัดราษฎร์ ส่วน
พระอารามหลวง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
พระราชดำเนินทรงทอดบ้าง โปรดเกล้าฯ ให้พระบรม
วงศานุวงศ์ หรือผู้อื่นทอดบ้าง ไม่ต้องมีจดตาก กฐิน
ที่ว่ามานี้เป็นธรรมเนียม ทายกจะกำหนดทอดในวันใด เมื่อ
ยังอยู่ในระหว่างเดือนท้ายฤดูฝน ก็จะได้ตามสะดวก
แต่มีอีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า จรดกฐิน นาน ๆ จึงจะได้
เห็นทอดสักครั้งหนึ่ง ถือกันมาแต่โบราณว่า การ
ทอดจรดกฐินมีอันดีดังดี มาก คือต้องเก็บฝ้ายมาปั่นเป็น
ด้าย และทอเป็นผืนผ้าทอดกฐิน ทำให้เสร็จในวัน
เดียว คำที่เรียกว่า จรดกฐิน เห็นจะได้ สัมมติเรียก
กันขึ้นในภายหลัง แต่คงเป็นตฤทธิเก่าแก่มีมานาน ดัน
นิษฐานว่า เดิมน่าจะทอดในวันขึ้นเดือนท้ายฤดูฝน คือ

เมื่อทราบว่าจะดีโดยยิ่งขาดผักกฐิน ซึ่งเผชิญได้ทราบใน
 เวลาจวนแจเกือบจะสิ้นเขตต์ มีเวดาเหตุออกวันเดียว
 เท่านั้น ประกอบด้วยผักทหายาก จึงพยายามหาฝ้าย
 มาปั่นและทอโดยเร็ว จนแล้วเสร็จทันทอดกฐินในวันนั้น
 เป็นการยุ่งยากอยู่บ้าง ที่ว่ามีอันสังต์มาก ก็เห็น
 จะน่าฟัง เพราะต้องทำลำบากให้เสร็จในวันเดียว ความ
 อุดสาหะไม่เพียงพอที่ยากที่จะสำเร็จ ๑

๑๑ พระพุทธบัญญัติอันเป็นระเบียบการ ที่พระภิกษุ
 จะต้องปฏิบัติตามในเรื่องกฐิน นำให้เห็นได้ชัดว่า
 แต่เดิมทอด กฐิน ด้วยผ้าขาวเป็นแน่นอน การที่ต่อมา
 กลายเป็นทอดด้วยผ้าเหลืองซึ่งเย็บเสร็จเรียบร้อยแล้วนั้น
 ท่านสันนิษฐานว่า คงจะเกิดขึ้นเมื่อพระพุทธศาสดาแพร่
 หดหายไปในที่ต่าง ๆ มีผู้นิยมทอดกฐินมากขึ้น เห็นว่า
 การนำเอาผ้าขาวไปทอดกฐิน พระภิกษุสงฆ์ยังต้อง
 ถังวัดด้วยซัก กะ ตัด เย็บ ย้อม เป็นความลำบากอยู่
 จึงเปลี่ยนเป็นถวายเป็นเหลืองที่เย็บสำเร็จแล้ว เพื่อเป็น

การช่วยให้ พระภิกษุสงฆ์ ได้รับความสะดวกชน หนึ่งมี
 ฎีกาคัมภีร์ หนึ่งเรียกชื่อว่า อธิรพฺพชรีฎีกา พระอาจารย์
 ชื่ออธิรพฺพชรีเป็นผู้แต่ง ได้ลงมติอธิบายในชั้นไว้
 รวมความว่า การทอดกฐินผ้าเหลืองก็สมควร เพราะ
 ฉะนั้น ขรรมนิยมทอดกฐินผ้าขาวจึงเต็มไป ทายก
 ทายิกาพากันทอดกฐินผ้าเหลืองเป็นพัน ต่อมาเมื่อพระ
 บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จออกผนวช
 ได้ทรงสอบสงวนพระพุทธรูปปฏิมา ในเรื่องกฐิน โดยตลอด
 ทรงเห็นว่าการกฐินทำผิดเพี้ยน ขรรมนิยมเดิม บางข้อ
 ก็ห่างเหินจากพระวินัยมากนัก ไม่ต้องด้วยพระพุท
 ประสงค์ จึงทรงแก้ไขวิธีเพื่อฟื้นฟูเข้าหาหลักในพระวินัย
 การทอดกฐินผ้าขาวกถุภิมณฑลทุกวณนยังนิยมอยู่
 ทั้งผ้าขาวผ้าเหลือง ที่แน่นอนก็แต่วัดในคณะขรรมยุค
 พยายามให้เป็นผ้าขาวอย่างเดียว ฯ

๓๒ ประโยชน์สำคัญในการทอดกฐิน ซึ่งพระ
 ภิกษุสงฆ์ จะได้รับก็คืออานิสงส์ ๕ แต่ต้องได้กรรม

กจีนโดยชอบ คือถูกต้องตามระเบียบในพระวินัยอันเป็น
 พระพุทธบัญญัติ หากทำผิดเพี้ยนนอกแบบออกไปถึง
 เดียวหก ก็ไม่ได้ อันสิ่งดี หนึ่งถ้าเชื่อว่าพระพุทธเจ้า
 ต้องพระพุทธประสงค์ จะให้พระภิกษุรู้จักเย็บผ้าได้ ก็
 ควรทอดกจีนผ้าขาว การที่ทอดกจีนผ้าขาวแล้ว ชาว
 บ้านยังไปช่วยเย็บผ้าให้อีกเล่า, เมื่อเพิ่งแต่งถึงบุญอย่าง
 อื่นชอยก็ได้ แต่ถ้ามุ่งพูดกันถึงประโยชน์ชอน คือ
 ข้อที่พระพุทธเจ้าโปรดให้ พระภิกษุรู้จักเย็บผ้า ถิ่นว่าประ
 โยชน์จะได้ไม่ล้มอันนั้นแหละ ควรมุ่งให้เป็นไปตาม
 ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้จริง ๆ เห็นจะดีกว่า
 อย่างอื่น ถึงแม้ในบัดนี้ หาผ้าได้ง่ายดายก็จริง แต่
 ผ้าจะหายากหรือง่ายก็ตาม ผ้าก็ต้องรู้จักขาดเหมือนกัน
 กัน พอดัพอร้ายไม่ต้องรบกวน โยมญาติหรือผู้ปวารณา
 ผ้าขาดไม่ถึงกับต้องทิ้ง พระท่านจะได้ เย็บ ประ ชุน เอง
 ซึ่งเป็นกรชอบตามหน้าที่ของท่านอยู่แล้ว ๆ

หนังสือสงวน
 ห้าหมื่น

ก
BG
5030
ก3ก5

๑๕

๓๓ ในพิธีการ โดยมาก นิยมครั้งที่ ๓ เป็นกำหนด เช่นตั้งนม ๓ จบ ร่ายมนต์เสก ๓ คาบ ให้ ๓ ดา จำพรรษา ๓ เดือน คักเดือน ๓ ครั้ง ถึงแม่ ในการถวายทานแทบทุกอย่างก็นิยมตั้งนี้ ถ้อยของ ๓ เป็นอัครา คือว่า (๑) ทายกมีเจตนาตกลงจะบริจาคทาน (๒) เตรียมสิ่งที่จะบริจาคไว้พร้อม (๓) แปลงคำบริจาคโดยประสงค์ ตัวอย่างในการทอดกฐิน ชั้นต้นผู้จะทอดมีใจยินดีจะบริจาคทรัพย์จัดซื้อสิ่งของตามที่ปรารถนา ค้อมากก็นำไปยังวัด แล้วแปลงคำถวายในท่ามกลางพระภิกษุสงฆ์ อาศัยเหตุเช่นกล่าวมา ท่านจึงแต่งคำถวายทานต่าง ๆ วางไว้เป็นแบบ

คำถวายผ้ากฐิน อย่างเก่าว่า

อิมิ สปริวาริ กจันจิวรทุตฺถํ สงฺฆตฺถํ โยโน-
ชยาม (ว่า ๓ หน) คำแปล-ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอ
น้อมถวายผ้ากฐินจิวร กับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์

คำถวายผ้ากฐิน อย่างใหม่ว่า

อิมิ ภนุเต สปริวาริ กจिनจิรทุดุตัง สงฆตุดุตัง
 โยโณชยาม ตาธุ โน ภนุเต สงฺโฆ, อิมิ สปริ-
 วาริ กจินทุดุตัง ปฏิกคณฺหาตุ, ปฏิกคเหตุวา จ, อิมินา
 ทุดุเตน กจินิ อตุถรตุ, อมฺหากิ ทิมฺรตุคิ ทิตาย
 สฺุชาย (ว่าหนเดี้ยว) คำแปล - ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ
 ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอ น้อม ถวาย ผ้ากฐินจิร กับทั้ง
 บริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ ผ้ากฐินกับ
 ทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย และครั้นรับแล้ว
 โปรดกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์ เกื้อกูลและ
 ความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สันถาดนานเทอญ

ก่อนที่จะเปล่งคำถวาย ต้องว่าคำนมัสการ คือ
 นโม เป็นเบื้องต้น ๓ จบเสมอไป ส่วนคำถวายนั้น
 จะนิยมอย่างเก่าหรืออย่างใหม่ท่านไม่ห้าม สุดแต่ความ
 พอใจของผู้บริจาค ฯ

ในที่บางแห่ง ก่อนถวายผ้ากฐิน ทายกทายิกาว่า

นโม ๓ จบ วัชคัต ๕ หรือ คัต ๘ ตามสมควรแล้ว (บางที่
ตั้งนโม ๓ จบ ว่าพุทฺธคุณ ขรรณคุณ สังฆคุณ และคำ
ขอขมาโทษในพระรัตนตรัย ต่อในระยษณด้วย ครั้นแล้ว)
จึงเริ่มถวายผ้ากฐินต่อไป ถ้าเป็นกฐินเรียไรก็ดี เป็น
กฐินของบุคคลคนหนึ่ง แต่มีผู้อื่นไปช่วยเห็ดอกก็ดี มัก
วงด้ายด้ายดีจนด้อมผ้ากฐินกับทั้งบริวารแล้ว ทอด
ด้ายนั้นให้ ถอดทอกัน เปด่งคำถวายพร้อมกันตั้งขึ้น ก็มี
ความนิยมชอนเป็นไปตามสมควร สุดแต่จะชอบเพียง
ไหน อย่างไรก็ได้ เพราะไม่ใช่ระเบียบยันทึ ๑

๑๕ เมื่อพระพุทฺธศาสดนาเจริญแพรหoday การ
ถวายผ้ากฐินก็มีผู้นิยมมากช่น เป็นกรรมดาของทายก
ที่คองการบุญ เห็นทางจะตั้งเดริมด่อนบุญให้เกิดทวี่ได้
เพียงไร ย่อมเต็มใจบำเพ็ญไม่ท้อถอย ตัวอย่างเช่น
การทอดกฐิน มีตั้งดำคณียอยู่ก็แต่ผ้ากฐินอย่างเด็ยว
เท่านั้น แต่เพราะหวังจะได้อนิสงด์มาก จึงบริจจาค
วัตถุอื่นรวมกับผ้ากฐินด้วย เป็นคณว่าผ้าจัวร์ ระบง

ผืนดินหนึ่งหรือครบไตรจักร ยารงับโรคบางขนาน
 ภาชนะบางอย่าง เครื่องใช้บางสิ่ง โดยที่ผู้ใดไม่ทราบ
 ของเพิ่มเติมทั้งนี้เรียกว่า บริวารกฐิน นอกจากสิ่ง
 ของที่เป็นบริวาร บางทีก็จัดเตรียมอาหารไปถวายพระ
 บางรายก็มีเทศน์อันถึงถึงกฐินเป็นพิเศษ ดมัยนั้นนิยม
 การพิมพ์หนังสือแจกเป็นพระดกเพิ่มขนอก นับว่าเป็น
 การต่อเติม โดยแห่งถึงถึงประโยชน์เป็นทศก เมื่อจับ
 เอาประโยชน์เป็นหลักการทุกชนิด และเป็นหลักการ
 ทุกกระยะแล้ว ผลอันใดที่พึงหวังไม่ต้องเกรงว่าจะพลาด
 พดงถึงเลยผลอันนั้น เพราะข้อที่กระทำเช่นนั้นเท่ากับมีประกัน
 พรหมไปในตัวเสร็จ คือเห็นประโยชน์จึงทำ ถ้าจะไว้
 ประโยชน์ก็เว้นเสีย ความคิดรู้จักประโยชน์แล้วตกลง
 ใจจะบำเพ็ญ จัดเป็นกุศลเจตนา ได้แก่ความคิดอ่าน
 ในการอันชอบ ที่จะบริจาจากทานโดยรอบคอบต้องตาม
 วิถีของนักปราชญ์ได้นั้น ก็เพราะมีกุศลเจตนาเช่นนั้น
 ด้วยประการหนึ่ง รวมกับอย่างอื่นอีกเป็น ๔ สถาน คือ

(๑) บริบูรณ์ด้วยเจตนาอันเป็นกุศล (๒) ได้ตั้ง
ของมาโดยชอบ และควรจะเป็นทานวัตถุ (๓) ปฏิ-
ภาทก คือผู้จะรับทาน ทรงคุณสมบัติควรแก่การบูชา

(๔) บริจาคทานต้องกับเจตนาอันพึงประสงค์

ข้อที่ (๑) บริบูรณ์ด้วยเจตนาอันเป็นกุศล นั้น คือ
ผู้บริจาคต้องการจะระความตระหนี่หวงแหนของตนให้
หมดสิ้นไป มุ่งจะบำรุงพระสงฆ์ให้ ได้รับความสุขสบาย
สะดวกแก่การประพฤติพรหมจรรย์ ตั้งอายุพระพุทธ
ศาสนา เป็นถว้นบูชาองค์สมเด็จพระพุทธเจ้า ความ
เต็มใจตั้งว่ามานมชนก่อนการบริจาค ครั้นถึงขณะบริจ-
จาคกษินชมไม่เสียดาย ภายหตั้งเมื่อบริจาคแล้วก็ยังปลม
ใจว่า “ได้ทำถูกต้อง เป็นการสมควรทุกประการ ” ไม่
อาลัยถึงทรัพย์สินวัตถุที่ บริจาคไป มีเจตนาดี ครบทั้งสาม
ขณะดังนี้ ชื่อว่า บริบูรณ์ด้วยเจตนาอันเป็นกุศล ข้อที่

(๒) ได้ ตั้งของมาโดยชอบ และควรจะเป็นทานวัตถุ
นั้น คือทรัพย์สินสมบัติวัตถุที่แสวงหามาได้ ที่ประกอบ

กระทำชนด้วยนาพกนาแรง หรือได้โดยมฤตคตททอด
 อย่างไม่^{๕๕}ใด ๆ ทง^{๕๕}ต้น ที่ไม่เป็นผิดตามกฎหมาย เป็นการ
 ชอบด้วยคดของชกรรม ไม่เกี่ยวกับการคดโกงหรือเบียด
 เบียด แต่มีใช้ว่าทุก ๆ สิ่งที่ได้มานั้น จะเป็นทานวัตถุ
 ใดทง^{๕๕}หมด บางสิ่งก็ไม่สมควร จึงต้องคิดเด็อกบวิจจาค
 ให้สมกับเรื่องบุญจริง ๆ ข้อที่ (๓) ปฏิคาหก คือผู้
 จะรับทาน ทรงคุณสมบัติควรแก่การบูชา^{๕๕}น หมายเอา
 พระภิกษุที่ประพฤติเรียบร้อย เป็นต้นว่าเขาใจได้ในกา
 รเด่าเรียน ประพฤติพระวินัยเคร่งครัด นำความร้ออก
 ช้^{๕๕}แจ้งชาวบ้านให้เกิดความขยันในการทำมาหากิน ให้
 ปรองคองสันถนมนกัน ให้ชื่อตรงจงรักภักดีพระบาท
 สมเด็จ ฯ พระเจ้าอยู่หัว ไม่ใช่พระภิกษุที่ทนบวชหา
 ของเด่น ที่เกเรไม่เด่าเรียน ที่เหนียวแน่นไม่เจ้อจาน
 ผู้อื่นมีหน้า ช้ายังโถมมากจนผิดเพศ หากไม่ใคร่ครวญ
 คุให้ดี ได้แต่บวิจจาคลุ่ม ๆ มักไม่ค่อยเกิดอานิสงส์
 เต็มที่ บางทีกดบเป็นเหตุให้เด็อดร้อนเด็ยอ๊ก ข้อที่

(๕) บริจาคทานต้องกับเวดาคันพึงประสงค์นั้น คือ
 เด็กเวดาคันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เช่นทราบแล้วว่า
 ฝากฐินที่ทอดถวายพระนั้น พระท่านจะต้องทำให้ถูก
 ต้องตามพระวินัย เสร็จทันในวันเดียว หากนำไปถวาย
 ในเวดาคำคืน ถ้าท่านเข้บยอมไม่เสร็จก่อนอรุณขึ้นก
 เดียงการ หรือพยายามจริง ๆ ก็พอทัน ถึงดังนั้น ท่าน
 ก็ต้องลำบากไม่น้อย หรือนำฝากฐินไปทอดในเดือน
 อื่น ๆ ไม่ใช่เดือนท้ายฤดูฝนก็ดี วัดที่จะไปทอดนั้น
 มีผู้อื่นทอดแล้วก็ได้ พระท่านก็รับไม่ได้ นี่เป็นตัวอย่าง
 แสดงว่าทำไม่เหมาะแก่กับเวดา เป็นการดำคัญอย่างหนึ่ง
 ที่ทายกจะต้องระวัง อย่าให้เข้บทที่ว่า "เรือล่มเมื่อจอด
 ตาบอดเมื่อแก่" ไหน ๆ ก็เตรียมพร้อมที่จะบริจ-
 จากแล้ว ควรให้การเป็นไปอย่างราบรื่น ดำริจประ-
 โยชน์จริง ๆ

หลักทั้ง ๕ ซึ่งกล่าวมานั้น เป็นหัวข้อที่ทายกจะต้อง
 พิจารณาและปฏิบัติให้ถูกต้อง ยังมีหลักพิเศษอีกข้อ

หนึ่ง บางทีก็สำคัญนัก กล่าวคือ การรู้จักสภาพ
 ของคนว่า มีกำลังทรัพย์เพียงไร มีกำลังญาติพวก
 พ้องที่พอจะช่วยเหลือกันได้เพียงไร ไม่คิดอ่านบริจจาค
 จนเกินฐานะ เป็นต้นว่ามีเงิน ๑๕ ตำดั่ง แต่อยากจะ
 บริจาคสัก ๑ ชั่ง ถึงกับยืมหรือกู้เข้ามา เช่นนี้
 เรียกว่าทำเกินตัว ไม่ใช่ทางของบุญโดยตรง มักจะ
 เกิดบาปขึ้น กลายเป็นเหตุให้ทุกข์ร้อนไม่น้อย บาง
 ทียังถูกติว่าทำบุญอวดชาวบ้าน เห็นจะไม่ใช้ค่าน้ำฟันทัก
 และพระพุทธรูปเจ้าก็ ไม่โปรดให้ทำเกินสมควร ฟังถือ
 เกณฑ์พอดีเป็นหลัก คือเจตนาประโยชน์ให้ผู้อื่นตาม
 ที่ตนจะแบ่งปันได้ ไม่ถึงกับต้องอวดเดือดร้อนผิดวิสัย
 ยังมีกรรมอีกข้อหนึ่งของผู้ บริจาคควรระวังถึง เมื่อ
 ต้องทำโดยอาศัยผู้อื่นช่วยเหลือในการบางอย่าง ถ้า
 ติ่ม มักจะเสียการ เพราะเคยปรากฏว่า บางรายที่ติ่ม
 ธรรมสำคัญซึ่งจะกล่าวถึงนี้เสีย แม้มุ่งทำบุญ แต่ก็ได้
 บาป นำแต่ภัยทันทุนแรงที่ตงไปแล้วไม่เกิดผลดี ธรรม

สำคัญนั้นคือความอดใจไม่โกรธ ท่านผู้เป็นเจ้าของ
 หรือเป็นหัวหน้าอำนาจการ จะต้องตั้งใจให้ได้ขาด
 ลงว่า “ นับแต่เริ่มการที่จะทอดกฐินคราวนี้ เราจะ
 ไม่โกรธใครเลย ถึงแม้สาเหตุเจ็บแค้นอย่างใด ๆ ก็ขอ
 ให้เสร็จการกฐินก่อน ” นี่แหละเป็นข้อที่ช่วยให้บุญ
 แรงยิ่งขึ้น ผู้ที่มาช่วยงานหรือผู้ที่ทำการร่วมกัน เมื่อ
 ได้เห็นหน้าผู้จัดการเข้มขัน จะพุดจาตั้งงานก็ดะม่อม
 ดะไม กิริยาก็เรียบร้อย แม้มีใครทำผิดพลาดบาง
 อย่าง ก็ไม่ถูกตักต้อนทำให้เจ็บใจดังนี้ ต่างก็จะเต็ม
 ใจยินดีทำไม่นี้กระอา และพากันนิยมนับถอมมากขึ้นอีก
 เมื่อท่านผู้ทอดกฐิน ได้ดำเนินการถูกต้องตลอดแล้ว
 อานิสงส์ เป็นหวังได้แน่นอน เพราะว่ากรที่ท่านนี้ (๑)
 นักปราชญ์ธรรมเจริญ ด้วยเป็นการเฉียบประโยชน์ให้
 ผู้อื่น ในฐานะเกื้อกูลต่อกับหลักพรหมวิหาร คือ
 การเจริญเมตตากรุณา หลีกจากทางของโทษะพยายาม
 (๒) ชื่อว่าบำรุงพระพุทธศาสนาให้ถาวรสืบไป เพราะ

กฐินทานเป็นกุศลพิเศษเกี่ยวข้องกับวินัยบัญญัติ ออก
 หนุนให้ พระภิกษุสงฆ์ นิยมการปฏิบัติไม่เสื่อมลง เมื่อ
 ท่านยังเคร่งครัดในข้อวินัยอยู่ พระศาสดาก็ยังรุ่งเรือง
 ต่อไปอีกนาน (๓) เป็นการปฏิบัติบูชาพระรัตนจัง
 ตามโดยชอบ สัมกับหน้าที่ของผู้ นับถือ ด้วยว่ากฐิน
 ทานนั้นได้ มอบถวายแด่พระสงฆ์, พระสงฆ์ เป็นผู้ ทรง
 พระธรรม ศึกษาปฏิบัติสั่งสอนนำดีบดข้อ ๆ มา พระ
 ธรรมเล่า สัมเด็จพระพุทธเจ้าได้ ครบถ้วน และทรงแสดง
 ไว้, ความเกี่ยวพันมีดังนี้ การทอดกฐินจึงชื่อว่า
 ได้บูชาพระศรีรัตนตรัยโดยสมควรแล้ว (๔) การ
 บริจาคย่อมเป็นเครื่องทำลายความตระหนี่หวงแหน และ
 บรรเทาความละโมภให้ลดน้อยลง (๕) เตือกให้
 โดยเห็นคุณประโยชน์ ชื่อว่าคำเนืออยู่ในทางกำจัด
 โมหะ อันเป็นกิเลสที่คอยครอบงำให้ หลงในความมืด
 เมื่อโมหะเสื่อมไป ใจก็สว่างรุ่งเรืองขึ้น (๖) ถวาย
 ณฑาทามกตางสงฆ์ มิได้เจาะจงเป็นส่วนบุคคล แม้

ประโยชน์ด้วยน้ำใจกว้าง เป็นหนทางชักนำให้บำเพ็ญ
 กุศลส่วนอื่นเพิ่มเติมขึ้นอีก (๗) เป็นตัวอย่างของ
 ผู้ได้ทราบ จักทำตามในภายหลัง กับยังเป็นเหตุชัก
 นำให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมและพดอโยมทนา ตั้งแต่เริ่ม
 บุญนิสงค์ ให้ทั่วส่วนไพศาล (๘) ชื่อว่าเก็บ
 ทพยไว้ ในสถานอันปราศจากอันตราย ไม่ต้องหวาด
 ถึงโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย เป็นต้น (๙) เป็น
 ที่แห่งความโล่งนัยปลอบปล้ำใจ คราวใดเมื่อนักถึง
 จะบังเกิดความมีศิปราโมทย์ เท่ากับได้รับผลกำไร
 พิเศษไม่จำกัด ฯ

เพราะฉะนั้นผู้มทรพยเพียงพอที่จะบริจจาคทานประ-
 เกทได้ สมควรบำเพ็ญให้ประจักษ์แก่ตนเป็นคตที่สุด
 จะผิดเพี้ยนรอไว้เหมือนเมื่อโน้น หากชีวิตสั้นลงโดย
 บัจจุบันทันด่วน ก็จะได้ไม่บำเพ็ญ ถึงเมตส่งผู้อื่นให้
 ทำตามเด่า หากเขาจะทำให้จริง ก็คงไม่เต็มที บางที
 เขาก็ไม่ทำให้ ผู้ที่พอใจบำเพ็ญจึงมักรีบทำ ๆ เสียให้

เสด็จทันตาเห็นแทบทุกอย่างที่คนสามารถจะทำได้ ไม่
 ต้องผูกใจหวังว่าผู้อื่นจะทำให้เมื่อตนตายแล้ว ซึ่งเป็น
 การไม่แน่นอน ๆ

๓๕ เมื่อได้อ่านพงศาวดารตั้งแต่ข้อที่ ๓ จนถึงข้อ ๓๕ แล้ว
 บัดนี้ลองใคร่ครวญดูชื่อเรื่อง ก็คงจะเข้าใจความหมาย
 ได้ตลอดกระมัง ว่า “ กฐินคืออะไร ? ” นั้น มีความ
 ประสงค์เพียงไร ? แต่เพื่อช่วยให้คิดเห็นความประสงค์
 ได้เด่นชัด ควรจะตอบคำถามต่อไปนี้ข้อคือ (๓) ทำไม
 จึงเรียกทานประเภทนี้ว่า กฐิน ? มีจำกัดให้ทอดได้
 เมื่อไร ? ใครทอดครั้งแรก ? (๒) ในจึงถวายผ้า
 กฐินผืนเดียว ? ผ้ากฐินเป็นผ้าขาวหรือผ้าเหลือง มี
 หดกพิศุจน์ได้อย่างไร ? (๓) เห็นประโยชน์อย่างไร
 พระพุทธเจ้าจึงโปรดให้ทำเสด็จในวันเดียว ? (๔)
 กฐินผ้าขาวมีประโยชน์แก่พระภิกษุเพียงไร ? ควรทอด
 ผ้าขาวหรือผ้าเหลือง ? (๕) กฐินสามัญ กับจุดกฐิน
 ต่างกันอย่างไร ? (๖) แบบคำถวายผ้ากฐินมีอย่างไร ?
 (๗) อานิสงค์กฐิน มีอะไรบ้าง ?

คำถามทั้ง ๒ ข้อนี้ ถ้ายังตอบได้ไม่หมด ควรอ่าน หรือฟังข้อความที่ขแรงมาแต่จนนซ้ำอีก จนกว่าจะตอบ ได้ถูกต้องตลอด จึงจะนับว่าได้รับประโยชน์จากหนังสือ นี้จริง ถ้าแม้รับแล้วเก็บไว้ไม่ทราบเรื่อง ผู้รับก็เป็น เหมือนคนๆ หรือปกเก็บเรื่อง ซึ่งไม่รู้เลยว่าเก็บเรื่องอะไร ไว้บ้าง

เรื่องกฐินนี้มีข้อความยืดยาว ได้เลือกคัดตอนยกต่าง แต่บางข้อ เท่าที่เห็นว่าพอจะระงับปัญหาซึ่งได้ถามกัน อยู่บ่อย ๆ ในหมู่ชาวบ้าน หากจะมีผลเพียง เบื้อง ณะพานพาข้ามความสงสัยบางอย่าง หรือเป็นแต่ทาง ชวนให้คิดค้นหาหลักความสัตย์จริงต่อไปเท่านั้น ก็พอแก่ ความมุ่งหมายของผู้ เรียงแล้ว หวังว่าท่านผู้รู้ คงเห็น ความบกพร่อง หรือ เค็ดอ่อนคดาด และมีโอกาสชี้แจง ด้วยกรุณาแก่ผู้เรียงทุกเมื่อ ฯ

โรงพิมพ์พุทธมามกะ

นายเถา ศรีชลาสัย

หลังวัดเทพศิรินทร์

๑๓ / ๗ / ๒๔๗๑

เบ็ดเตล็ด

หมั่นศึกษาหาเขตต์ของเหตุผล พิศุจน์ ข้อต่อเค้าว
 ไม่เดาต้น เมื่อคิดค้นชัดความก็ถามครู เอาใจใส่ไม่
 ท้อต่อกรเรียน บำเพ็ญเพียรพยายาม เพื่อความรู้
 ถนอมข้อดีเองจนเฟื่องฟู เป็นพหุศาสตร์นิยมปอง
 สรรวิชาหาประโยชน์ ไม่ย่อหย่อน รู้จักผ่อนผันไปไม่
 จงของ รุ้เตือนใจไม่คิดผิดทำนอง ดำเนิรต์องตาม
 ขรรมประจำการ รู้พระคุณขององค์พระทรงราชย์ รู้
 รักษาดีคำดนามหาสาร ถ่มเป็นผู้รู้มากไม่ยากนาน
 เพราะเชี่ยวชาญชัดทุกประการจักษ์เฮย ฯ

ความคั่นหม้อยู่

ยอมสับผลดงาม

รับทำจึงได้เร็ว

ทำน้อยผลน้อยหนา

เมียง ๆ แต่ใจรำ

ใครให้คนเกือกุด

ทั่วทุกผู้ ใครทำตาม

ไม่จำกัดวัยเวตา

ครนเรื่อยเรื่อยจึงได้ช้า

ถ้าทำมากผลจึงม่น

เพราะไม่ทำยอมได้ศันย์

คนต้องก่อเกือกความดี ฯ